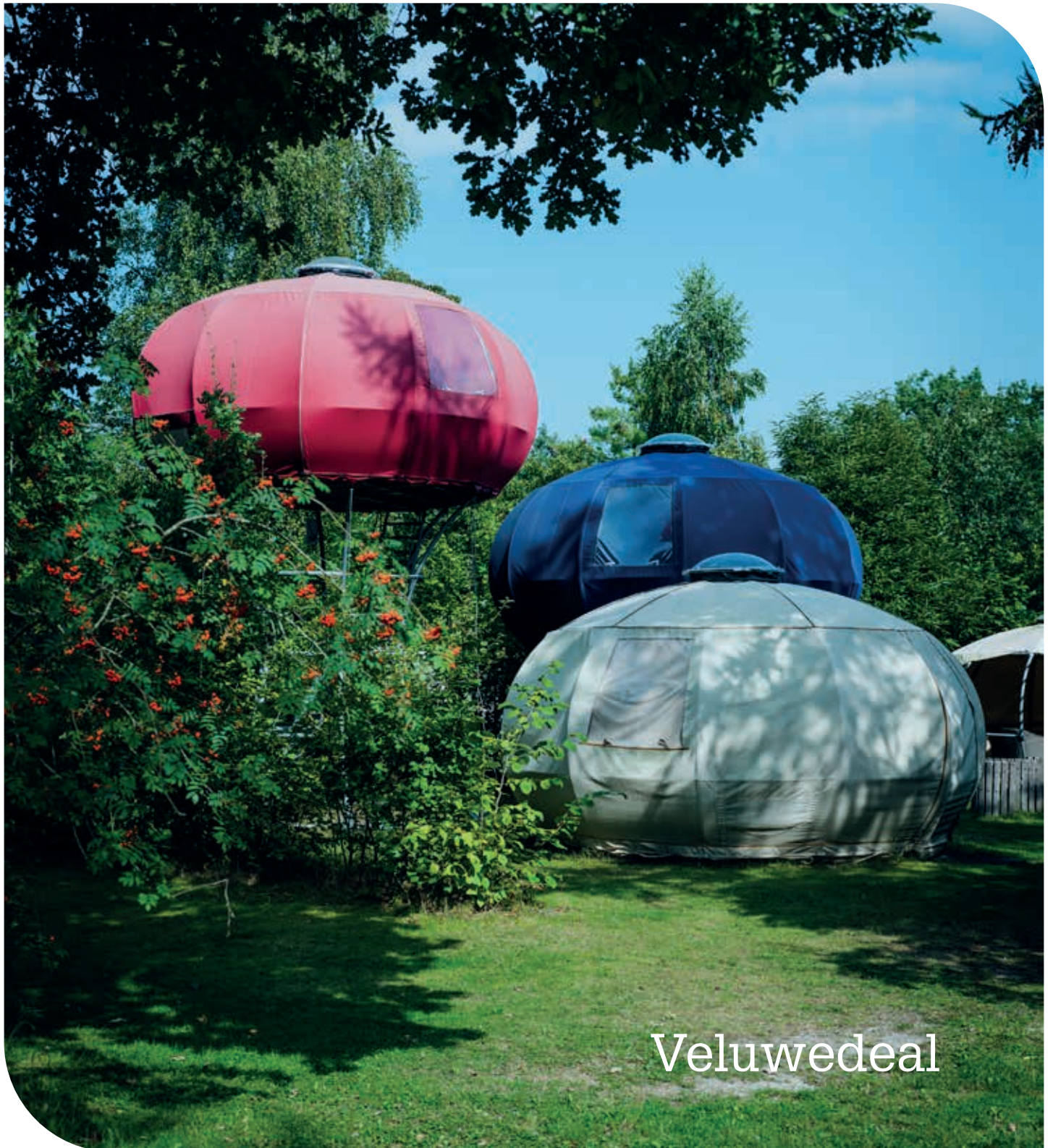

veluweop1

Bestemmingsmanagement op de Veluwe

Veluwedeal

Voorwoord

De zomervakantie staat voor velen van ons voor de deur. Op de Veluwe is het de drukste tijd van het jaar, want het gebied heeft op zowel ons Veluwnaren als op al die bezoekers een bijna magische aantrekkingskracht. Vakantie voor velen betekent hard werken voor de ondernemers en zeker voor de recreatieondernemers. Zij moeten juist de komende maanden de handen flink uit de mouwen steken. Net als de grondeigenaren, die het aantal mensen op hun terreinen flink zien toenemen, wat extra inzet vraagt.

Het afgelopen half jaar is er binnen Veluwe op 1 hard gewerkt aan vooral twee zaken: de toekomst van de netsamenwerking en de dealmaking van de toegekende Regio Deal Veluwe in Balans. De programmaperiode 2021-2023 is afgelopen en 2024 gebruiken we om met elkaar tot nieuwe afspraken te komen voor de jaren 2025 tot en met 2030. Ik ben blij dat alle partners het belang van de samenwerking onderschrijven en de komende jaren opnieuw de schouders er gezamenlijk onder willen zetten. Ik had eigenlijk ook niet anders verwacht. We gaan focus aanbrengen in onze rol, zodat we ons nog beter kunnen concentreren op de doelen die we nastreven.

Voor wat betreft de toegekende Regio Deal heeft het proces van dealmaking in hoog tempo plaatsgevonden. Veluwe op 1, de provincie Gelderland en het programma Vitale Vakantie Parken zijn samen met het Rijk tot drie programmalijnen gekomen: nieuwe perspectieven voor (de gouden randen van) de Veluwe, het versterken van de leefbaarheid en het verder invoeren van bestemmingsmanagement. Binnen deze lijnen zullen we de komende jaren projecten uitvoeren die bijdragen aan de balans tussen recreatie en natuur op en rond de Veluwe. Het is misschien niet chique om over geld te praten, maar die 20 miljoen euro van het Rijk en de 20 miljoen die de regio bijdraagt, daar kunnen we belangrijke dingen van doen.

Natuurlijk gaan we eerst met z'n allen genieten van een lange, zonnige zomer, maar ik kijk toch al vooruit naar het najaar. Dan ondertekenen alle VeluweAlliantiepartners de Samenwerkingsovereenkomst Veluwe op 1 2025-2030, maken we de Regio Deal concreet door het convenant met het Rijk te ondertekenen én gaan we aan de slag met actualisatie van onze VeluweAgenda 2030.

Voor nu wens ik u veel leesplezier en een hele mooie zomer!

Willem Bijleveld,
voorzitter VeluweAlliantie

Inhoud

03 Voorwoord

Willem Bijleveld

06 Dealmaking in progress

Rijk kent Regio Deal Veluwe in Balans toe

10 Het verhaal van het object

De negen belevingsobjecten op de Veluwezoom

13 Column Janna Brouwer

Inzoomen

14 In gesprek met André Donker

Over nieuwkomers en terugkomers en nog veel meer...

17 Column Peter Drenth

De moderne Veluwe

18 In stijl

Handboek voor borden en panelen vastgesteld

10

14

18

Dealmaking in progress

Rijk kent Regio Deal Veluwe in Balans toe

Het is 9 februari, vrijdagmiddag even voor drieën als het verlossende whatsappje bij Veluwe op 1 binnenkomt: onze aanvraag voor de Regio Deal Veluwe in Balans is gehonoreerd met € 20 miljoen. Samen met de provincie Gelderland en het programma Vitale Vakantieparken diende Veluwe op 1 in het najaar van 2023 een aanvraag in voor de vijfde tranche van de Regio Deal. Weer een Regio Deal op de Veluwe! En dat is echt bijzonder, want in 2021 is er vanuit de derde tranche Regio Deals € 12,5 miljoen beschikbaar gesteld aan de Veluwe. Nu dus weer zo'n mooi bedrag.

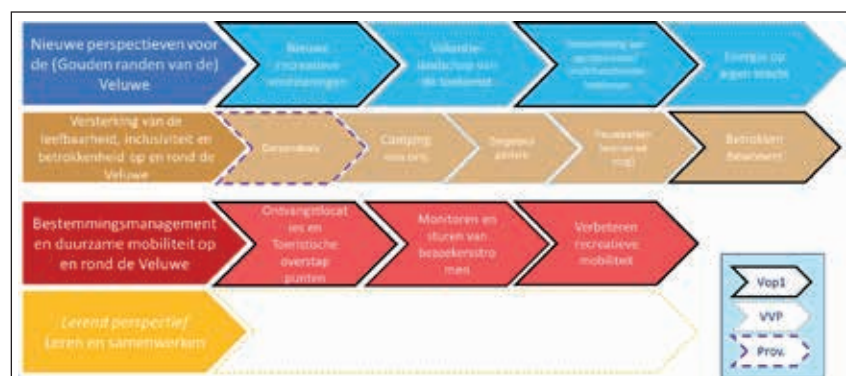

De nieuwe deal bouwt voort op de inhoud van de huidige, want er is nog voldoende te doen. We blijven ons dus inzetten voor het versterken van de balans tussen natuurwaarden en recreatie op de Veluwe. Het gaat om het verleiden en spreiden van recreanten en toeristen naar de flanken van de Veluwe om de kwetsbare natuur op het Veluwemassief te ontzien.

Deze aanvraag bevatte vier kernambities (in het kort):

- het ontwikkelen van de gouden randen van de Veluwe;
- het versterken van leefbaarheid, inclusiviteit en betrokkenheid;
- investeren in de kwaliteit en duurzaamheid van recreatieve voorzieningen en mobiliteit naar en op de Veluwe;
- intensiveren en verbreden van de samenwerking tussen overheden, eigenaren, gebruikers, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Na de toekenning in februari is er snel gestart met het proces van dealmaking zoals dat heet. Dat doen we samen met Vitale Vakantieparken, de provincie Gelderland en het ministerie van BZK. En uiteraard namens alle partners van Veluwe op 1. Vanuit de kernambities uit de aanvraag zijn vier programmalijnen ontstaan:

Binnen deze vier programmalijnen doen we concrete projectenvoorstellen en creëren we haakjes voor projecten die nu nog in de brainstorm/idee-fase zitten. Sommige onderwerpen zijn alleen van toepassing voor een van de partners, maar bij vele zien we volop kansen voor samenwerking door alle partijen, bijvoorbeeld 'Vakantielandschap van de Toekomst'. En dat is ook precies de bedoeling van de Regio Deal: zelf als regio met plannen en ideeën komen die gaan over meerdere beleidsterreinen tegelijk en kunnen bijvoorbeeld te maken hebben met het creëren van banen, de leefbaarheid van een gebied of het bevorderen van veiligheid. De Regio Deals geven regio's, in nauwe samenwerking met het Rijk, nieuwe kansen voor de

toekomst. Zij versterken de kracht van het gebied en dragen bij aan een samenleving met veerkracht. Een samenleving waar mensen zich thuisvoelen en klaar zijn voor de toekomst.

Het resultaat van het dealmakingsproces is een convenant dat de verschillende ministeries, provincie Gelderland, Vitale Vakantieparken en Veluwe op 1 hebben opgesteld van programmalijnen en projectideeën en natuurlijk de cofinanciering daarvan. In ons geval hebben veel ministeries inhoudelijk meegedacht en meegewerkt aan de totstandkoming van het convenant (I&W, LNV, SZW, BZK, VWS, OCW, J&V en EZK).

In het najaar vindt een officieel ondertekenenmoment plaats en we zetten alles in om vanaf 1 januari 2025 de subsidieregeling open te kunnen stellen, zodat aanvragen kunnen worden ingediend. Deze Regio Deal loopt tot 31 december 2028. Dat betekent dat projecten en voorstellen voor die datum moeten zijn gerealiseerd.

Ontstaansgeschiedenis

De Regio Deals vinden hun oorsprong in het regeerakkoord van kabinet Rutte III (2017). Het kabinet stelde voor zijn ambitie om in partnerschap met regio's te werken aan een sterke samenleving; aan de economie en toekomst van alle regio's € 950 miljoen beschikbaar: de Regio Envelop. De regio - onder andere lokale overheden, maatschappelijke organisaties en private partijen - komt met een voorstel om met elkaar een opgave op te pakken. Overkoepelend doel is altijd om de leefbaarheid en veerkracht van de regio te stimuleren. Er moet sprake zijn van een integrale aanpak die recht doet aan de samenhang tussen de elementen leefbaarheid en veerkracht. De term die het Rijk daarvoor gebruikt is 'brede welvaart'. Inmiddels is het 2024 en in het vroege voorjaar werd bekend gemaakt welke aanvragen voor een Regio Deal gehonoreerd zijn. Deze Regio Deals zitten in de zogenaamde 5de tranche. Wil je meer lezen over de Regio Deals, kijk dan eens op de website www.elkeregiotelt.nl

Brede welvaart en bestemmingsmanagement

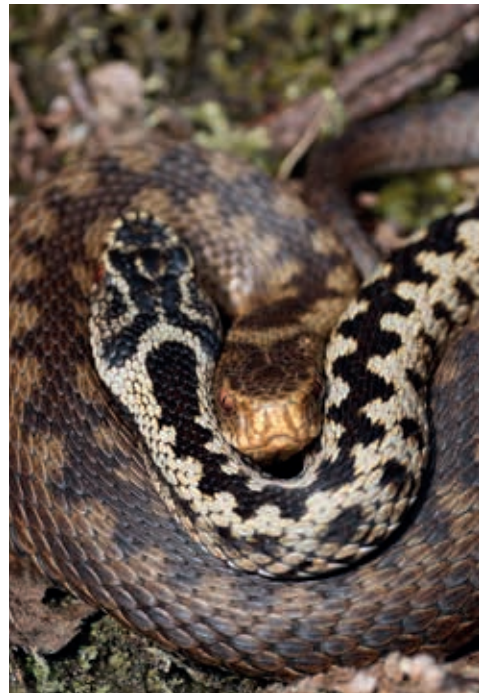
Onder brede welvaart wordt verstaan: alles wat mensen van waarde vinden. Denk aan het kunnen voorzien in het levensonderhoud, gezondheid, veiligheid, persoonlijke ontplooiing en sociale contacten, maar ook aan zaken waar om ideologische

redenen waarde aan wordt gehecht zoals het behoud van biodiversiteit of rechten voor groepen inwoners ook als men daar zelf niet toe behoort. Brede welvaart biedt dus een raamwerk, waarbij alle aspecten die belangrijk zijn voor het welzijn van mensen in samenhang worden bekeken. Dit speelt ook op de Veluwe. Recreatie en toerisme is een manier om de kernen leefbaar te houden. Het biedt vaak de mogelijkheid tot een of extra supermarkt, een ijssalon en/of een bakker. Tegelijkertijd zorgen (te) grote aantallen recreanten voor spanning op de leefbaarheid. Bestemmingsmanagement - het ver- en geleiden van de bezoeker naar plekken waar meer ruimte is voor recreatie en toerisme - is de manier om te zorgen voor betere verdeling en spreiding. Dat doen we met aantrekkelijke routes gecombineerd met een aantrekkelijk recreatief aanbod. Of door bij ontvangstlocaties het autoverkeer af te vangen en mensen te verleiden op de fiets of lopende de Veluwe te verkennen. Maar ook de ontwikkeling van de randen van de Veluwe draagt bij aan het spreiden van recreatiedruk terwijl deze gebieden zich tegelijkertijd recreatief kunnen ontwikkelen en de leefbaarheid kan toenemen.

Sam sam

Een belangrijke voorwaarde voor het slagen van Regio Deals vindt het Rijk toewijding. Daarom is cofinanciering door regionale partijen een belangrijk onderdeel van de deals: Om een beroep te kunnen doen op gelden uit de Regio Deals moeten de samenwerkende regionale partners de deal voor 50 % meefinancieren. Voor de Regio Deal Veluwe in Balans is er dus totaal € 40 miljoen 'in kas'. Daar kunnen we veel goeds mee doen voor de Veluwe.

In Regio Deals werken Rijk en regio samen aan een betere woon-, werk- en leefomgeving voor bewoners en ondernemers in de regio. Het kabinet heeft voor 2024 (5de tranche) € 348,6 miljoen uitgetrokken voor nieuwe Regio Deals. Spelregel is dat het Rijk aanvragen honoreert voor maximaal de helft van het benodigde bedrag. De regio betaalt dus de andere helft of meer. Deze Rijksbijdrage is eenmalig en bedraagt minimaal € 5 en maximaal € 40 miljoen.

Het verhaal van het object

De negen belevingsobjecten op de Veluwezoom

De Veluwe wordt vaak in een paar woorden gevangen: bossen, heide, zandverstuivingen, wilde dieren. Maar het uitgestrekte gebied van 91.200 hectare is veel meer dan dat. Ieder bos, ieder dorp, iedere stad, ieder kasteel of landgoed, elke zandverstuiving... ze hebben allemaal hun eigen karakter, hun eigen geschiedenis en hun eigen verhalen. Het maakt het gebied ontzettend veelzijdig. Daarom komen we er zelf graag en is het gebied zo aantrekkelijk voor bezoekers van buiten.

In opdracht van de VeluweAlliantie is er een masterplan Belevingsgebieden opgesteld. Want belevingsgebieden vormen een belangrijk onderdeel van bestemmingsmanagement, spreiding van bezoekers. Door belevings'gebieden' te ontwikkelen, bijvoorbeeld aan de rand van de Veluwe, maken we de Veluwe 'groter', zodat niet alle activiteiten zich op het Veluwemassief concentreren.

Op basis van de (historische) activiteiten op de Veluwe zijn er verschillende belevingsthema's of -gebieden: de smakelijke Veluwe, de Industriële Veluwe, de Veluwse kust, de Veluwezoom, de Pure Veluwe, de Ambachtelijke Veluwe, Veluwse natuurgeheimen, de Koninklijke Veluwe, Veluws Verleden, de Stille Veluwe, Ruimte voor de Rivier en Veluwe Remembers. Aan de hand van deze thema's worden de karakters van elke gebied, met hun geschiedenis, hun inwoners en kenmerkende landschappen meer uitgelicht. Daarbij is er vooral aandacht voor de (nog) onbekende aspecten.

Onderdeel van het masterplan Belevingsgebieden zijn de belevingsobjecten. Deze zijn ontstaan uit de wens om bijzondere locaties of ontwikkelingen in de buitenruimte beleefbaar te maken. De objecten zijn een alternatief voor informatieborden. Ze zijn veelal interactief, waarbij de bezoeker meer te

Maarten vertelt dat de gemeenten van de Veluwezoom de eerste opdrachtgevers waren: 'We gingen met elkaar in gesprek over wat je nu zou willen vertellen over het gebied. Wat is interessant voor de bezoeker? Hoe kun je dat verhaal verbeelden in een object? Hoe maak je het interactief? Kunnen de objecten geplaatst worden op of nabij de locatie van je verhaal? Deze opdracht heeft ook het

Maarten vertelt dat de gemeenten van de Veluwezoom de eerste opdrachtgevers waren: 'We gingen met elkaar in gesprek over wat je nu zou willen vertellen over het gebied. Wat is interessant voor de bezoeker? Hoe kun je dat verhaal verbeelden in een object? Hoe maak je het interactief? Kunnen de objecten geplaatst worden op of nabij de locatie van je verhaal? Deze opdracht heeft ook het

uiteindelijk ontwerp opgeleverd, dat we nu hopelijk op de hele Veluwe kunnen uitrollen.' Inmiddels staan er op de Veluwezoom negen belevingsobjecten. Elk object is voorzien van een QR-code. Via deze code kunnen mensen achtergrondinformatie vinden over de locatie en zijn er meer verhalen te lezen.

'Ik ben samen met de Noord-Veluwse gemeenten objecten aan het maken binnen het thema Veluwe Remembers. Het worden zeven objecten, die het verhaal vertellen van de Joodse mensen die daar gewoond hebben of ondergedoken zaten. Het zijn vergelijkbare objecten als op de Veluwezoom, maar toch weer anders, maar dat moeten de mensen straks zelf maar gaan ervaren,' zegt Maarten.

Het eerste belevingsobject werd in september 2023 geplaatst bij de Oliemolen in Eerbeek en zoals hierboven gemeld, staan er inmiddels negen. Een belevingsobject is - onder andere omdat het materiaal aan veel eisen moet voldoen - best prijzig. Maarten Meevis geeft aan dat er nog andere mogelijkheden zijn: 'Deze belevingsobjecten zijn uniek en exclusief voor de Veluwe, in deze vorm en kleur mogen ze nergens anders geplaatst worden.' Dit draagt bij aan de kwaliteit die de VeluweAlliantie voor de Veluwe wil. Net als de welkomstborden - die steeds meer gemeenten plaatsen - of de informatieborden met een eenduidige, Veluwse uitstraling. Met de vormgeving van het belevingsobject - onder andere de ronding aan het zijpaneel waar VELUWE op staat - sluiten we aan bij die bebording. Een en ander is ook opgenomen in het Handboek Stijlboek Routenetwerken en Panelenfamilie dat het Routebureau Veluwe voor Veluwe op 1 maakte en bewaakt en dat de VeluweAlliantie afgelopen maart vaststelde. Maarten vervolgt: Als bureau maakt Kinkorn ook andere objecten, die (nog) niet op de Veluwe te vinden zijn. Dat zijn bijvoorbeeld kijkers, een soort diaviewer, waarbij er tien verschillende beelden langskomen. Deze zijn goedkoper dan de belevingsobjecten en die zouden we in dezelfde kleur kunnen produceren. Vooralsnog hoop ik dat er meer opdrachten komen voor de Veluwse belevingsobjecten, er zijn immers nog zoveel verhalen te vertellen.'

Het concept belevingsobjecten is een samenwerking van Veluwe op 1, ontwerpbureau Kinkorn, Kloosterboer Decor die de objecten maakt, het Routebureau Veluwe die de objecten plaatst en Visit Veluwe die voor de marketing zorgt.

Diegene die geïnteresseerd is in een of meerdere belevingsobjecten kan zich melden bij het Veluwe op 1 via veluweop1@apeldoorn.nl

Inzoomen

Je kent ze wel, die filmpjes waarbij je vanuit de ruimte in sneltreinvaart inzoomt op de aarde, totdat je vlak boven bijvoorbeeld je eigen huis uitkomt. Zo ongeveer vergaat het mij sinds ik programmamanager ben bij Veluwe op 1. Ik woon in Arnhem en aan de rand van ons mooiste en grootste natuurgebied en ben er ook geregeld te vinden. En wie kent de Veluwe niet? Iedereen toch. Ook ik... dacht ik.

Want vanaf dag één, begin februari, ontdek ik elke dag nieuwe dingen. Ik kende de Veluwe blijkbaar voor een deel en krijg er - nu het mijn werk is - steeds meer voeling mee. Ik leer onze partners kennen, ik kom op plekken waar ik nog nooit geweest ben en leer over wat er allemaal speelt op de Veluwe. Het is een heerlijke ontdekkingsreis.

Het is al veel gezegd, maar de samenwerking op de Veluwe is écht heel bijzonder. Dat al die partijen, van zo'n divers pluimage, zich gezamenlijk inzetten voor het behoud van het gebied: uniek. Uiteraard vraagt dit veel van iedereen, want naast het gezamenlijk belang voor het behoud van balans tussen natuur en recreatie op de Veluwe heeft iedere partner natuurlijk ook zijn eigen belangen en opgaves. En boven al onze samenwerkende hoofden spelen er grote overkoepelende belangen. Je kent ze: de toenemende populariteit en de daarmee gepaard gaande groei van bezoekers, de landbouwtransitie, de biodiversiteit die steeds achteruit gaat en de woningbouwopgave.

Als programmamanager kom ik op allerlei verschillende locaties, van gemeentehuizen tot kastelen, van jachthutten tot bezoekerscentra. Overal zie ik hoe mensen zich vol overgave inzetten voor het gebied. Ik heb ervaren dat alle partners het belang van de samenwerking onderkennen én - heel belangrijk - samen door willen. Door naar een toekomst waarin iedereen kan blijven genieten van de Veluwe. Maar ik zie ook de worsteling om zaken voor elkaar te krijgen. Bijvoorbeeld als gevolg van de getrapte vertegenwoordiging van bestuurders in de VeluweAlliantie. We moeten er als Veluwe op 1 nóg meer voor zorgen dat we mensen meenemen in waar we als netwerksamenwerking mee bezig zijn, want alleen samen gaat het lukken om de balans te bewaren en te versterken. De komende jaren gaan we daar hard aan werken. Dat kan onder andere door de erkenning die we van het Rijk krijgen voor ons werk via de dit voorjaar toegekende Regio Deal. Dus: handen uit de mouwen!

Mijn werkgebied is zo veelzijdig, ik kan nog heel lang inzoomen met al die mensen die zich voor de Veluwe inzetten. Ik geniet er nu al van en verheug me op al het onbekende! Dat ik het me maar snel eigen mag maken.

*Janna Brouwer
programmamanager Veluwe op 1*

In gesprek met André Donker

Over nieuwkomers en terugkomers
en nog veel meer...

De bosrijke tuin is op z'n groenst, de kippetjes scharrelen er rond en de regen drupt gestaag op de glazen overkapping waaronder we zitten. Ik ben te gast bij André Donker, bij hem thuis, in een dorpje op de Noordoostelijke uitlopers van de Veluwe. Tijdens het VeluweCongres afgelopen maart verzorgde André een workshop over terug- en nieuwkomers op de Veluwe. We werden geïnspireerd door zijn verhaal én zijn vertelstijl. Dat smaakte naar meer.

Boswachter, docent, schrijver, ecoleer, herpetoloog, ondernemer.

Een veelzijdig mens. Wie is André Donker? 'In de basis ben ik natuurbeschermmer, een groene jongen. Ik ben vanaf mijn vroegste jeugd al geïnteresseerd in alles wat met natuur te maken heeft en al die andere 'functies' zijn uit die interesse voortgekomen,' zegt André. Natuurbeschermmer klinkt ook een beetje als iemand die op de barricades te vinden is. 'Dat is niet mijn stijl. Ik wil zoveel mogelijk mensen laten zien hoe mooi de natuur is, ik wil ze leren ervan te houden. Zie mij als een jonge(re) versie van David Attenborough.'

'Ik ga altijd op zoek naar het positieve. Laat ik een voorbeeld noemen. Onze generatie maakt zich zorgen - terecht overigens - over de weidevogels, daar gaat het niet goed mee, we proberen ze te beschermen voor onze kinderen. Maar als er straks geen weidevogels meer zijn, dan zullen onze kinderen ze niet missen, want ze kennen ze niet. Onze kinderen groeien op met andere natuur. Wanneer je alleen focust op wat er aan natuur verloren gaat word je depressief. Ik zit aan de oplossingskant, althans dat probeer ik in mijn rol als docent. En hoe gek het misschien ook klinkt: het gaat best goed met de natuur. Men zegt bijvoorbeeld dat

Vos op paarse heide Odiene Agasi

de recreatiedruk op de Veluwe slecht is voor de zwarte specht. Ik betwijfel dat. Er leven momenteel 95% meer zwarte spechten dan in 1900. Dat heeft vooral te maken met het feit dat we minder bomen kappen. Deze gast moet het namelijk hebben van oude bomen. Ik zie daar dus geen directe relatie met het toegenomen aantal bezoekers, maar met de toename van dikke, oude bomen en veel meer bossen in ons land.'

Donker vertelt dat veel dieren zogenaamde cultuurvolgers zijn, soorten die juist profiteren van de aanwezigheid van de mens: 'De pimpelmees heeft zich volledig aangepast. Hij is zelfs veel meer in de stad te vinden dan daarbuiten. Hij profiteert van de door ons opgehangen vetbollen en pindanetjes - overigens een miljoenenbusiness, deze tak van sport. Dus met de pimpelmees gaat het goed en het laat ook zien dat dieren prima met mensen samen kunnen leven.'

André legt uit: 'De afgelopen vijf eeuwen hebben wij mensen alles wat ons in de weg zat, rigoureus opgeruimd. De bevers, dassen, wolven, oehoe's, blauwe reigers... Begin vorige eeuw ontstonden de eerste natuurbeschermingsorganisaties, in de jaren zestig kregen we in Nederland de eerste Natuurbeschermingswet. Wat volgde zijn VN-resoluties, habitatrichtlijn, EHS, Natura2000, etc. We

zitten in een lerend proces, waarbij we niet meer de mens centraal moeten zetten, maar ons sterk moeten richten op het samenleven van ons mensen mét die natuur.'

We kennen allemaal de geluiden dat het slecht gaat met onze flora en fauna, dat we met veel te veel mensen zijn. André laat een tegengeluid horen. 'Rond 1900 waren we met veel minder mensen, maar er waren ook veel minder wilde dieren. Nu tikken we in Nederland bijna de 18 miljoen aan als het om inwoners gaat. Maar het aantal zoogdieren is ook enorm toegenomen. We hebben natuurgebieden ontwikkeld, ze vergroot en aan elkaar verbonden. Op dit moment leven er ruim 100.000 reeën in ons land, tegen 3000 in 1900. Deze cijfers laten zien dat ons land niet 'te klein' is. De wolf heeft zich hier succesvol gevestigd, en ook bijvoorbeeld de bever, otter, zeearend en wilde kat zijn terug. Deze tendens geldt voor heel Europa, in Spanje leven naar schatting 3.000 wonden, in heel de Europese Unie zo'n 20.000.'

Donker vervolgt dat het wel gaat schuren, zoveel mensen en zoveel dieren. Het beheren van bepaalde soorten kan soms niet uitblijven. In Frankrijk bijvoorbeeld is er een afschietvergunning voor 19% van de wolven, toch groeit ook daar de populatie. In Nederland wordt de wolvenstand momenteel vooral beheerd door het verkeer; dat is de grootste vijand

van deze predator, waarbij meer dan 50% van de welpen het leven laat.

Met zijn positieve instelling ziet Donker vooral veel mogelijkheden voor ons land. 'In natuurgebieden zitten heel veel soorten in de lift. Waar het slecht gaat, dat is ons landelijk gebied. Daar zien we steeds meer verlies, van plant- en diersoorten, van water- en bodemkwaliteit. Mest en bestrijdingsmiddelen zijn de échte doodmakers. En dit is nadrukkelijk géén aanklacht tegen de agrariër, ik wil alleen aangeven dat het verslechtert. Ook hiervoor grijp ik weer terug op de geschiedenis. De kunstmest deed rond 1900 zijn intrede, de potstal verdween uit ons boerenlandschap, grote investeerders stonden op. We plantten bossen aan voor productiehout dat we nodig hadden, onze veestapel groeide en daarmee het produceren van maïs, gras en graan. Nederland werd een intensief gebruikslandschap. Maar dit landschap verdwijnt. Ik zie het aan mijn leerlingen: de pan erwtensoup met worst wordt nauwelijks nog aangeraakt, de champignonsoup is wel op. De jeugd verandert onze verhouding tot voedsel. Zij eten bijna geen vlees meer. De consument zorgt voor de verandering.'

Over dat het te druk is in natuurgebieden heeft Donker een uitgesproken mening. 'Het is druk op zaterdagen en zon- en feestdagen en dan ook nog eens tussen 09.00 en 17.00 uur. Daarvoor en daarna zie je bijna niemand. Als het regent zie je niemand en door de weeks is het niet overdreven druk. En op drukke tijden, zoals de weekenden kan de Veluwe veel groter worden.' Een bijzondere uitspraak, die vraagt om een nadere verklaring: 'De grote militaire oefenterreinen, daar zie ik kansen. In de weekenden

worden daar geen oefeningen gehouden -militairen hebben ook weekend. Stel deze terreinen deels open voor publiek als er geen activiteiten plaatsvinden, dan is de Veluwe écht een stuk groter.'

Als ervaren geïnterviewde, brengt André het gesprek naar Veluwe op 1. De netwerksamenwerking zou volgens hem een impuls kunnen geven aan het beter ontsluiten van het landelijk gebied. We willen allemaal recreëren in de natuur, maar tegelijkertijd hebben we een fuik gemaakt van onze natuurgebieden. We proppen er alles in, terwijl we de 50% van Nederland dat landelijke gebied is niet benutten. Daarnaast móet vooral daar de biodiversiteit omhoog. 'Ik pleit voor het terugbrengen van 10% aan verloren zandpaden in landbouwgebieden. Met laanbeplanting en greppels. Stel deze open voor publiek, creëer je meteen meer ruimte voor recreatie! De biodiversiteit vliegt omhoog, de agrariër hoeft niet weg. Sterker nog: het brengt de consument direct bij de producent, dat verhoogt het draagvlak. Denk ook aan kleinschalige kamperen, waarmee we op termijn de verblijfslocaties midden in de natuur kunnen verminderen. Het landelijk gebied wordt weer aantrekkelijk om te verblijven, om te wandelen of te fietsen, zoals we dat overal in het buitenland aantreffen. Verblijven in de natuur is wat mij betreft een levensbehoefte. Laten we zorgen dat er voldoende groene ruimte is, voor ons allemaal.'

We ronden het gesprek af, terwijl ik nog uren zou kunnen luisteren en André nog uren zou kunnen vertellen. Wellicht voor een volgende keer. Op zijn website www.andredonkernatuur.nl vind je alle informatie over André zelf, over zijn boeken en zijn lezingen.

Groep reeën Odiena Agasi

De moderne Veluwe

Op een vrijdag in april vond het jaarlijkse overleg tussen het Rijk en de regionale partners over de Regio Deal Veluwe plaats. We spraken af aan de rand van de Velwezoo, een van de mooiste plekken van Gelderland. Zodra je bij het pannenkoekenhuis naar boven rijdt, ervaar je haast ongerepte natuur met veel reliëf, bossen en heidevelden. Vaak zien mensen vooral deze kant van de Veluwe: wild en ongerept. De Veluwe als een mooie oude prent.

Maar de Veluwe is geen “Ot en Sien”-werkelijkheid. Het is onderdeel van een moderne samenleving, waar wordt geleefd. Het is een uniek natuurgebied, dat heel Nederland kent van de prachtige foto's van de paarse heide, de uitgestrekte zandvlaktes en de stille bossen. Maar het is óók een plek waar mensen werken en hun geld verdienen, kinderen naar school gaan, er wordt gereisd en gerecreëerd.

De Veluwe zit in mijn hart, en in dat van de mensen die hier wonen en de mensen die hier graag komen. Ik wil dat de Veluwe belangrijk blijft voor de huidige en toekomstige generaties, want de Veluwe is onderdeel van onze Gelderse identiteit. Daarom moeten we niet wegstappen voor de grote opgaven op en rond de Veluwe. We hebben te maken met verdere verstedelijking, de landbouwtransitie en grote sociale vraagstukken op en rond de Veluwe. Ik ben dan ook ontzettend trots en blij met het binnenhalen van een tweede Regio Deal voor de Veluwe! Dit is een flinke impuls voor de leefbaarheid en de betrokkenheid van bewoners. We bieden nieuwe perspectieven voor de 'gouden' randen, dragen bij aan de biodiversiteit en natuur, aan de klimaatopgave, circulariteit, energietransitie en aan een toekomstbestendige vrijetijdseconomie.

Om tot een goed resultaat te komen, moeten we de handen ineen slaan. Dat vraagt om heldere aansturing en regie, minder versnipperd zoals het nu is. En dat overheden en ondernemers samen overleggen. Sinds 2018 is de VeluweAlliantie dé netwerksamenwerking op de Veluwe. De Alliantie biedt door haar vorm - een informele netwerksamenwerking - een neutraal platform om met alle partijen (publiek en privaat) te werken aan de uitdagingen op de Veluwe.

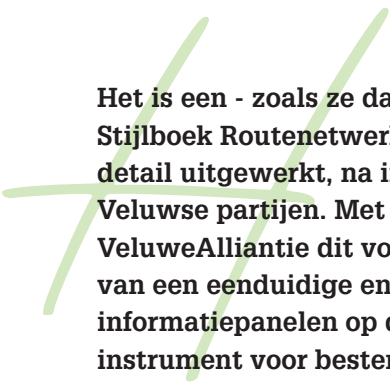
Ik wil nog meer toe naar een plek waar echt alle belangen bij elkaar komen. Denkers en doeners, samen aan tafel om de vraagstukken voor de Veluwe aan te pakken. Kortom: we kijken vooruit, naar de toekomst van dit unieke en prachtige gebied binnen onze provinciegrenzen. De Veluwe is zoveel meer dan een mooie oude prent. Het is een levendig gebied met een moderne toekomst, die ook over dertig jaar in de harten van de Gelderse inwoners een plek heeft en onderdeel is van wie wij zijn. En waar ook over dertig jaar dat gevoel van verwondering je opeens overvalt wanneer je door een haast ongerepte natuur wandelt met veel heuvels, bossen en paars kleurende heidevelden.

*Peter Drenth,
gedeputeerde provincie Gelderland*

In stijl

Handboek voor borden en panelen vastgesteld

Het is een - zoals ze dat zeggen - lijvig boekwerk, het Stijlboek Routenetwerken en Panelenfamilie Veluwe. Tot in detail uitgewerkt, na intensief overleg met alle betrokken Veluwse partijen. Met de vaststelling van het stijlboek door de VeluweAlliantie dit voorjaar, vormt het de basis voor het creëren van een eenduidige en herkenbare stijl voor routenetwerken en informatiepanelen op de Veluwe en is daarmee een belangrijk instrument voor bestemmingsmanagement.

Eenduidige uitstraling

Als je kijkt naar de welkomstborden die inmiddels vele plekken op de Veluwe sieren, of de informatiepanelen bij de start van routes bij bijvoorbeeld (toekomstige) ontvangstlocaties, dan vallen vooral de frisse uitstraling en de eenduidigheid op. Die herkenbaarheid zorgt ervoor dat mensen meteen zien: ik ben op de Veluwe! Deze nieuwe borden vervangen de oude borden, die op veel plekken een verschillend karakter hebben en verouderd zijn, waarmee een rommelig beeld is ontstaan. Weinig aantrekkelijk. Positief dus dat er vanaf nu borden worden geplaatst in de nieuwe Velwestijl.

Voor de fiets-, wandel-, ruiters- en mountainbikesroutes geldt dat die eenduidigheid vooral ook voor veiligheid zorgt. Alle routes zijn zo uitgestippeld dat de bezoeker of gebruiker de meest optimale Veluwebeleving heeft en veilig van A naar B kan en weer terug. Routes moeten gewoon kloppen en de routepaaltjes moeten duidelijk herkenbaar en zichtbaar zijn.

Bestemmingsmanagement

Als Veluwe op 1 werken we samen met onze partners aan de balans tussen natuur en recreatie op de Veluwe. De Veluwe is ontzettend populair. Op de eerste plaats bij de eigen bewoners - tja, waar woon je mooier dan op de Veluwe? - maar ook bij de vele bezoekers. Een breed publiek voelt zich aangetrokken tot het gebied. Dat varieert van de sportieveling die komt wandelen, fietsen of paardrijden, de vakantieganger die de natuur wil beleven, graag een museum of stad bezoekt tot de natuurfotograaf, die altijd op zoek is naar een fraai beeld. Door al die bezoekers(stromen) te (ver)leiden naar locaties waar de natuur dat aankan, zorgen we ervoor dat de Veluwe behouden blijft. Met goede bewegwijzering van routenetwerken en heldere informatiepanelen geven we vorm aan bestemmingsmanagement.

Borden en panelen

In het handboek is de hele collectie aan panelen en borden uitgewerkt. Dat gaat van geleidingsborden langs de snelweg, de welkomstborden bij de entrees van dorpen en steden, de informatieborden bij onder andere ontvangstlocaties, route-informatieborden bij startpunten van het Veluws routenetwerken en landmarks op speciale plekken. Op de informatieborden en routeaanduidingen zien we de kenmerkende Veluwse 'druppel' en de afgeronde hoek steeds terugkomen.

Verschillende eigenaren, één stijl

De gronden op de Veluwe zijn in eigendom bij verschillende organisaties en particulieren. Een aantal van die grote organisaties - zoals Geldersch Landschap en Kasteelen, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten - hebben ieder hun eigen unieke huisstijl. Na intensief overleg hebben het Routebureau Veluwe en deze eigenaren overeenstemming bereikt over de uiteindelijke vorm van de bebording. De Veluwestijl is voor de hele Veluwe geborgd en tegelijkertijd is er ruimte voor de verschillende terreinbeherende organisaties om uiting te geven aan hun eigen identiteit en huisstijl.

Bankjes, bestrating en andere inrichtingselementen

Naast het stijlboek voor bebording, is er een handboek voor de inrichting van de buitenkant en directe omgeving van ontvangstlocaties. Dit handboek, dat onder meer over banken, prullenbakken, picknicktafels, bestrating etc. gaat, is bedoeld als inspiratiebron. Projectleiders nemen het onder hun arm mee als ze op pad gaan om te praten over nieuwe Veluwse Poorten en Toeristische Opstappunt (TOP). Op dit moment wordt er gewerkt aan een handboek voor het interieur van Veluwse ontvangstlocaties. Zodat ook daar de Veluwestijl terugkomt en herkenbaar is.

Uitvoering

De aanleg en het beheer en onderhoud van een aantal onderdelen van het stijlboek zijn belegd bij het Routebureau Veluwe. In de toekomst wil Veluwe op 1 dat graag met alle aspecten van de Veluwestijl doen.

Het handboek is te vinden op www.veluweop1.nl/kenniscentrum/. Contact opnemen kan via: veluweop1@apeldoorn.nl.

Colofon

Uitgave

Veluwe op 1, juli 2024
veluweop1@apeldoorn.nl

Hoofredactie

Patricia Verhelst (Veluwe op 1)

Vormgeving

Vorm & Vast, Gennep

Druk

Druk & Vorm, Nijmegen

Aan dit nummer werkten mee

Willem Bijleveld, Janna Brouwer, Peter Drenth, André Donker, Maarten Meevis, Ilse van den Hout en Judith van Elderen.

Foto's werden gemaakt door

Ronald van Veen, Odiene Agasi, Herman van Alfen, Ellen van Gaalen, gemeente Brummen, Vitale Vakantieparken, Routebureau Veluwe en Patricia Verhelst.

Alle teksten en beelden in deze uitgave mogen vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden, mits met bronvermelding. Hoewel wij bij de totstandkoming van deze uitgave de grootst mogelijke zorgvuldigheid hebben betracht, bestaat altijd de mogelijkheid dat bepaalde informatie niet klopt of na verloop van tijd verouderd of niet meer juist is.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door

Regio Deal Veerkrachtige Veluwe

In samenwerking met:

Veluwe op 1 is een netwerksamenwerking.

De volgende partners op de Veluwe nemen deel aan de samenwerking en ondertekenden een samenwerkingsovereenkomst:

Gemeenten:

Apeldoorn
Arnhem
Barneveld
Brummen
Ede
Elburg
Epe
Ermelo
Harderwijk
Hattem
Heerde
Nijkerk
Nunspeet
Oldebroek
Renkum
Rheden
Putten
Rozendaal
Scherpenzeel
Voorst
Wageningen

ANWB
Gelders Particulier Grondbezit
Geldersch Landschap en Kasteelen
HISWA-RECRON
IVN
Koninklijke Horeca Nederland
Kroondomein het Loo
Leisurelands
LTO
Nationale Park De Hoge Veluwe
Natuurmonumenten
Overleg Dé Veluwse Attracties
Provincie Gelderland
Rijks Vastgoed Bedrijf
Staatsbosbeheer

